

Dansk BNP påvirkes af produktion i udlandet

Af Dan Knudsen

Globaliseringen har skabt nye forretningsmodeller. Selvom man stadig finder traditionelle industrivirksomheder med fabriksfremstilling, udvikling, salg og administration samlet inden for landets grænser, er det blevet mere almindeligt at sprede sig over flere lande. En voksende andel af de danske industrivirksomheder producerer deres varer eller nogle af deres varer uden at have fabrik i Danmark. Den fabriksmæssige forarbejdning finder dermed ikke sted i Danmark, men på en udenlandsk fabrik.

En del af værditilvæksten på de udenlandske fabrikkers forarbejdning indgår i det danske bruttonationalprodukt (BNP), fordi danske virksomheders produktionsfaktorer – ikke mindst videnskapital – er med til at skabe værdien af de udenlandske fabrikkers produktion. Virksomhedernes immaterielle videnskapital er baseret på forskning og udvikling, og den er grundlaget for patenter og andre intellektuelle rettigheder, der kan registreres og handles. Fysisk kapital som maskiner og bygninger er kapital i det land, hvor de befinder sig. Immateriel kapital er kapital i det land, hvor den er registreret som hjemmehørende. Derved minder immateriel kapital om fly eller skibe, der heller ikke er "landfaste" men indgår i kapitalapparatet i det land, hvor de er registreret. Denne analyse diskuterer, hvordan anvendelsen af udenlandsk fabrik påvirker dansk produktion og værditilvækst.

Analysens hovedkonklusioner:

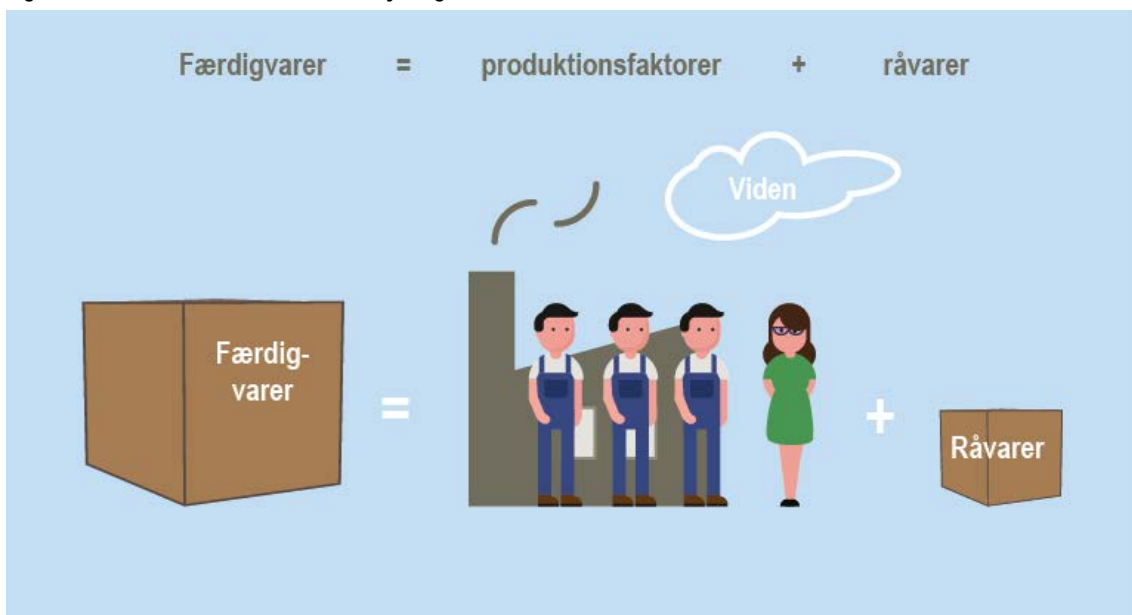
- Danske industrivirksomheders produktion i udlandet er vokset kraftigt, siden man begyndte at opgøre den i 2005. Stigningen i de danske virksomheders udenlandske produktion har både øget industriens timeproduktivitet og reduceret lønsummens andel af industriens værditilvækst.
- Industriens "fabriksløse" vareproduktion fylder efterhånden mere i dansk BNP end søtransporten. Både fabriksløs produktion og søtransport er kendetegnet ved at have forholdsvis lille effekt på dansk beskæftigelse og trække på et betydeligt dansk registreret kapitalapparat.
- Flytning af immateriel kapital og tilknyttet værditilvækst fra et land til et andet kan få BNP til at hoppe, som det irske BNP gjorde i 2015. Store hop i BNP rammer ikke bruttonationalindkomsten (BNI) i samme omfang, hvis ejeren forbliver udenlandsk. For i BNI-opgørelsen bliver nettoafkastet af immateriel kapital overført som faktoraflønning til ejerens hjemland.

Hvad er fabriksløs vareproduktion?

En traditionel industrivirksomhed, der lever af at eksportere, har både fabrik samt udviklings-, salgs-, købs- og organisationsafdeling mv. i Danmark. Det er illustreret i figur 1, hvor virksomhedens produktionsfaktorer er omgivet af de eksportklare færdigproducerede varer til venstre og inputtet af råvarer til højre. Råvarerne antages importeret, så virksomheden handler kun med udlandet.

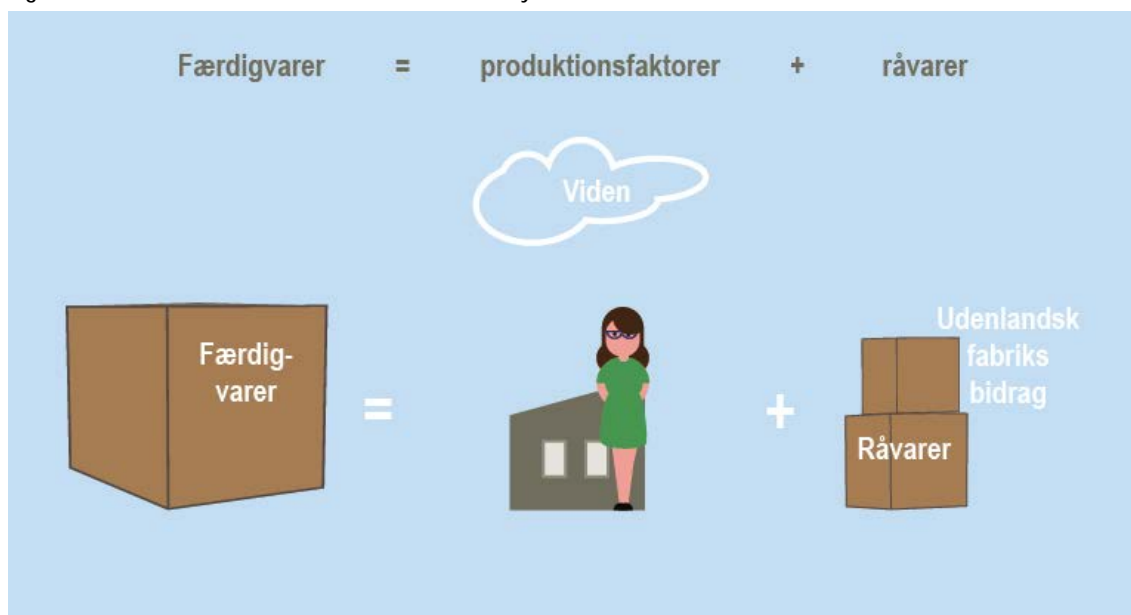
Der er som sagt tale om en traditionel industrivirksomhed, så produktionsfaktorerne omfatter en fabrik med maskiner og kontorplads. Dertil kommer virksomhedens immaterielle videnskapital (afbildet som en sky), faglærte og ufaglærte fabriksarbejdere samt udviklere, sælgere, organisationsfolk o.l. De tre mænd i overall i figur 1 er fabriksarbejderne, mens kvinden repræsenterer udviklere, sælgere, organisationsfolk o.l. Forskellen på færdigvarerne og råvarernes værdi er virksomhedens værditilvækst, der bruges til at aflønne produktionsfaktorerne. Lønmodtagerne får løn, og resten af værditilvæksten tilfalder kapitalapparatet, dvs. fabrik og immateriel kapital. Kapitalapparatet tilhører virksomhedens ejer.

Figur 1 Dansk virksomhed før udflytning af fabrik

Antag nu at virksomheden flytter den fabriksmæssige produktion til udlandet. Virksomheden ejer måske den udenlandske fabrik, men der er blevet færre produktionsfaktorer i Danmark, jf. figur 2. De tilbageværende produktionsfaktorer omfatter den immaterielle kapital, udviklerne, sælgerne og organisationsfolkene samt en kontorbygning. Derimod er fabriksarbejderne og fabrikken væk og erstattet af fabriksarbejdere på en udenlandsk fabrik. Forarbejdningen på den udenlandske fabrik tilfører råvarerne en værditilvækst. Værditilvæksten udgør den udenlandske fabriks produktionsbidrag og er i figur 2 lagt som en ekstra kasse oven i de importerede råvarer.

Figur 2 Dansk virksomhed efter at fabrikken er flyttet til udlandet

Den danske virksomhed har overført den fysiske forarbejdning til en udenlandsk virksomhed, men ejer stadig både råvarer, færdigvarer og immateriel kapital samt står for udviklings- og salgsarbejde. Så den danske virksomhed vil givetvis stadig opfatte sig selv som vareproducent, og den bliver da også indplaceret som fabriksløs vareproducent i nationalregnskabet, dvs. sammen med de andre industrivirksomheder. Det afgørende kriterie for fabriksløs vareproduktion er, at den danske virksomhed stadig ejer råvarerne.¹

Med udgangspunkt i figur 2 vil nationalregnskabet fortsætte med at notere de producerede varer som dansk eksport, fordi den danske virksomhed ejer dem. Virksomheden ejer også råvarerne, så råvarerne inklusiv værdien af den udenlandske fabriks værditilvækst noteres som dansk import. Den danske virksomheds værditilvækst er fortsat lig med den eksporterede vareproduktion minus det importerede råvareforbrug. Sidstnævnte omfatter den udenlandske fabriks bidrag til værditilvæksten, og dette bidrag aflønner de udenlandske produktionsfaktorer. Den danske virksomheds værditilvækst går til at aflønne de danske produktionsfaktorer.

Det er vigtigt for denne opgørelse, at de solgte færdigvarer og de købte råvarer indgår som henholdsvis dansk eksport og import i nationalregnskabet. Nogle ville måske fjerne både færdigvarer og råvarer fra den danske virksomhed, for ingen af delene har krydset den danske grænse. Dermed ville de danske produktionsfaktorer i figur 2 ikke producere noget som helst og levere en værditilvækst på nul. Al produktion og værditilvækst ville ligge i udlandet. Det kan imidlertid ikke være en retvisende opgørelse, for ingen ville beholde produktionsfaktorer, som ikke laver noget.

Nationalregnskabets tilgang anvender prisen på den udenlandske forarbejdningsydelse.² Ydelsens pris repræsenterer den udenlandske virksomheds bidrag til værditilvæksten, og den danske virksomheds værditilvækst bestemmes residualt som produktionsværdi minus råvareforbrug inklusiv den udenlandske virksomheds værditilvækst. Med denne opgørelse forbliver den danske virksomhed vareproducerende, og både dens produktion og værditilvækst betegnes som fabriksløse, fordi virksomheden producerer varer uden at have dansk fabrik.

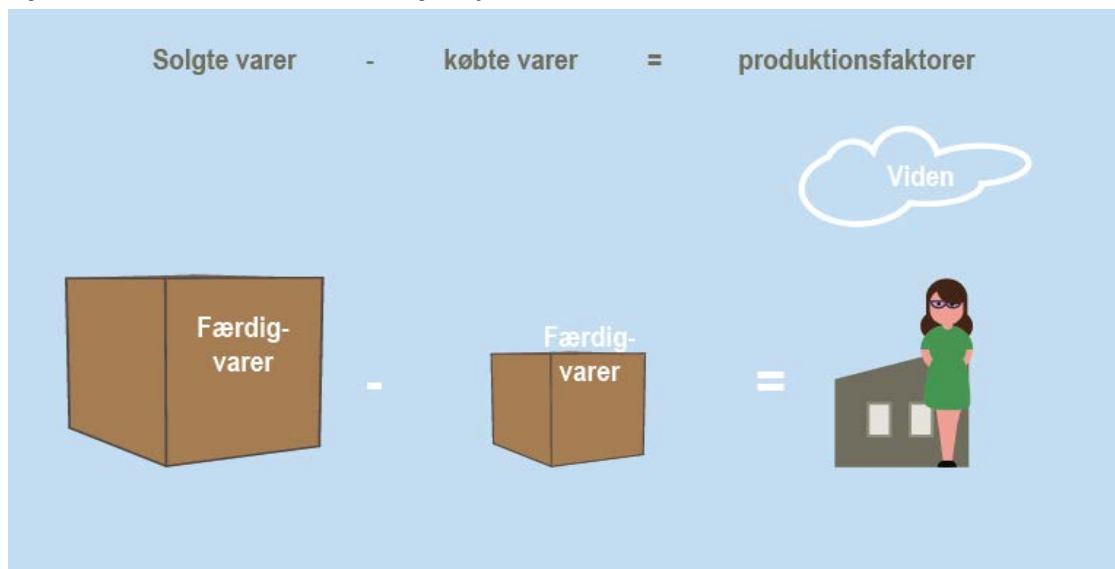
Hvis virksomheden afgav ejerskabet til råvarerne, købte de producerede varer fra den udenlandske fabrik og videresolgte dem med en avance, skulle virksomheden indgå som en handelsvirksomhed i nationalregnskabet. En sådan situation er illustreret i figur 3, hvor de købte

¹ Ejerskab til råvarerne er også afgørende i Industriens Varestatistik. Hvis en virksomhed ejer råvarerne, producerer den varer. Hvis den ikke ejer råvarerne, siger man, at den bedriver handel eller laver lønarbejde, og begge dele er produktion af tjenester.

² Ofte ejes den udenlandske virksomhed af den danske, der så beregner en kostpris på anvendelsen af de udenlandske produktionsfaktorer.

færdigvarer er fratrukket de solgte. Inputtet af produktionsfaktorer i figur 3 er identisk med inputtet i figur 2, og hvis varerne købes til samme pris, som det samlede råvareinput i figur 2, er der heller ingen forskel på værditilvæksten. Så virksomheden skaber med de samme produktionsfaktorer samme værditilvækst, hvad enten den er vareproducent eller handelsvirksomhed.

Figur 3 Dansk virksomhed, der har afgivet ejerskabet til råvarerne (handelsvirksomhed)

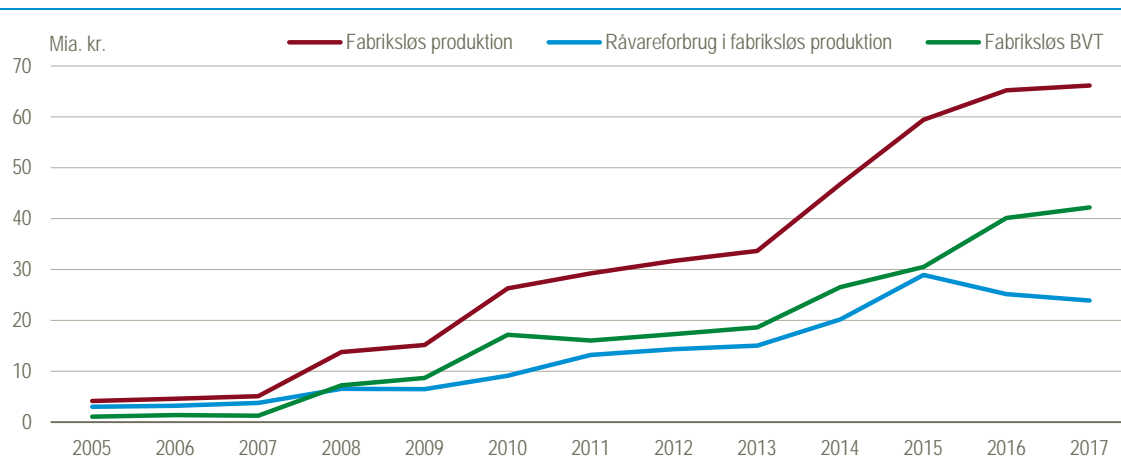
Hele den fysiske forarbejdning foregår på den udenlandske fabrik, så der er ingen fysisk forskel på de købte og solgte færdigvarer i figur 3, og heller ikke på det samlede råvareinput og færdigvarerne i figur 2. Der er dog tale om forskellige værdier i kroner og øre, og derfor er varekasserne ikke lige store i figur 3. Indtægten overstiger udgiften, og forskellen går til at aflønne de danske produktionsfaktorer. Aflønningen kan fx være betaling for at bruge et patent og et velrenommeret navn. Forskellen på de købte og solgte færdigvarer i figur 3 er, at de handles på forskellige markeder. Kun den danske virksomhed køber varerne af den udenlandske virksomhed. De endelige aftagere er henvist til at handle med den danske virksomhed.

Der er i figur 3 tale om køb og salg af varer i udlandet, og det kaldes merchanting. Så den begrænsede forskel på figur 2 og 3 illustrerer den flydende overgang mellem fabriksløs vareproduktion og merchanting, se evt. Danmarks Statistik (2017) om merchanting. Nationalregnskabet lægger i sin kategorisering vægt på, om virksomheden ejer råvarerne, men der er ingen sand facitliste. Jo mere den danske virksomhed beskæftiger sig med at udvikle og styre produktionsprocessen, jo mere nærliggende er det at opfatte virksomheden som vareproducent. Det følgende drejer sig udelukkende om vareproducenter uden dansk fabrik.

Stigende fabriksløs vareproduktion

De danske virksomheders samlede fabriksløse vareproduktion er vokset kraftigt, siden man begyndte at opgøre den i 2005. Udviklingen i den samlede danske fabriksløse vareproduktion og den tilknyttede bruttoværditilvækst samt råvareforbrug er vist i figur 4. Indholdet i de tre viste tidsserier er præciseret i bilag 1.

Figur 4 Fabriksløs vareproduktion, råvareforbrug, og bruttoværditilvækst

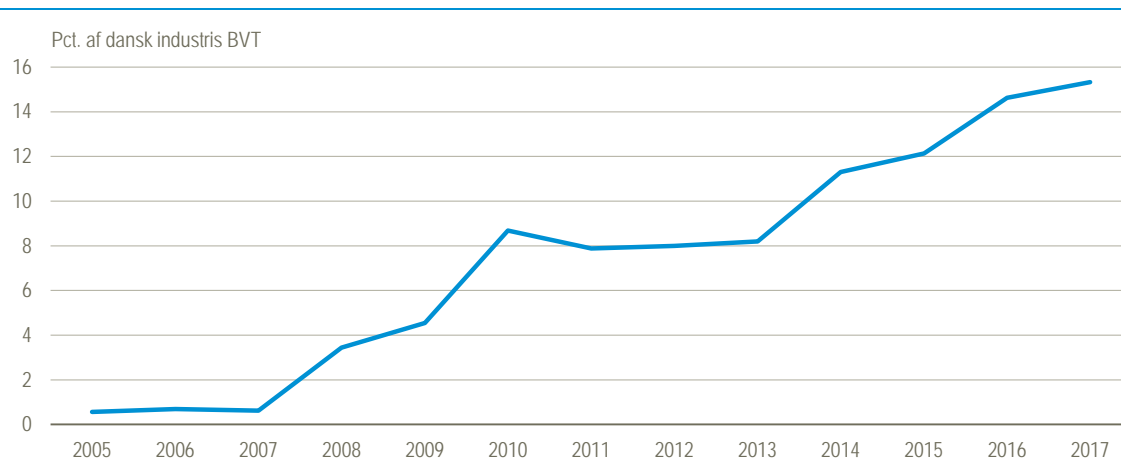
Kilde: statistikbanken.dk/bbuhv og statistikbanken.dk/uhtp samt egen beregning, jf. bilag 1.

Langt størstedelen af den fabriksløse vareproduktion sælges direkte fra de involverede udenlandske fabrikker til udenlandske købere og optræder dermed som dansk vareeksport, der ikke krydser den danske grænse. Råvareforbruget i den fabriksløse produktion minder om råvareforbruget i produktionen på danske fabrikker, men råvareforbruget i fabriksløs produktion omfatter også den udenlandske fabriks forarbejdning.

Hele den fabriksløse værditilvækst kan tilskrives de anvendte danske produktionsfaktorer, dvs. den danske modervirksomheds udviklere, sælgere, organisationsfolk, kontorbygninger samt ikke mindst den immaterielle kapital, der næsten altid er registreret som tilhørende modervirksomheden.

Den fabriksløse produktionens stigende betydning er yderligere illustreret af figur 5, hvor den fabriksløse andel af industriens bruttoværditilvækst er vokset fra under 1 pct. i 2005 til godt 15 pct. i 2017.

Figur 5 Fabriksløs bruttoværditilvækst i forhold til industriens samlede bruttoværditilvækst

Kilde: statistikbanken.dk/bbuhv og statistikbanken.dk/uhtp samt egen beregning, jf. bilag 1. Industri er branche C i nationalregnskabs10a3 gruppering.

Boks 1. Behov for statistisk belysning af fabriksløs produktion

Fabriksløs produktion afviger systematisk fra traditionel industriproduktion. Eksempelvis anvendes der færre lønmodtagere og ingen maskiner i Danmark i den fabriksløse produktion. Desuden er den eksport, der leveres af fabriksløs produktion, kun i beskednen grad afhængig af danske omkostninger. Der er derfor brug for særskilte oplysninger om den danske fabriksløse produktion, herunder en opdeling på pris og mængde af produktion og tilhørende eksport. Fx er det relevant at inddrage den slags oplysninger i ADAM modellen.

Mere generelt skal statistikken om fremstillingsvirksomhed måske ikke bare deles op efter branche, men også efter forretningsmodel. Fx efter om der er tale om i) en traditionel industrivirksomhed, som både har fabrik, udvikling og

salg, og som selv ejer og tager risiko for færdigvarer og råvarer, eller ii) en serviceproducerende industrivirksomhed, der på sin fabrik producerer værditilvækst for andre uden ejerskab til varerne, og uden ansvar for udvikling og salg, eller iii) en fabriksløs industrivirksomhed, der kun har udvikling, salg og administration, men som ejer varerne og tager produktionsrisikoen.³

En virksomhed under iii) har en serviceproducerende virksomhed under ii) til at klare den fabriksmæssige produktion. I forhold til dansk varefremstilling ligger den serviceproducerende virksomhed ofte i udlandet, så produktion og værditilvækst er spredt over flere lande, men der er også danske virksomheder, som helt eller delvis kunne rubriceres under ii).

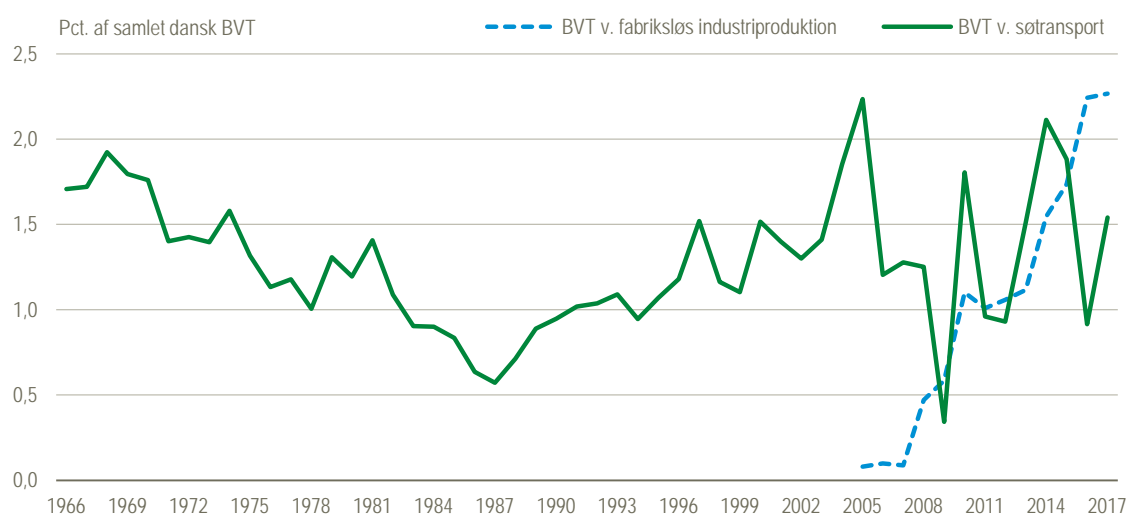
Fabriksløs vareproduktion kan sammenlignes med indtjening på fly og skibe

Den immaterielle forsknings- og udviklingskapital blev introduceret med overgangen til den nye nationalregnskabsmanual (ESA2010) i 2014. Det er en værdifuld produktionsfaktor, som omfatter virksomhedens patenter og andre intellektuelle rettigheder, der er vigtige for værdien af virksomhedens produktion. Immateriel kapital er, som navnet antyder, ikke fysisk til stede, og den indgår i kapitalapparatet i det land, hvor den er registreret. Derved minder den om fly eller om skibe, der altid indgår i registreringslandets kapitalapparat, uanset hvor på kloden de flyver eller sejler.

Både skibe og immateriel kapital kan let skifte registreringsland, og samtidig flyttes skibets og den immaterielle kapitalers indtjening. Fx indgår indsejling på fjerne have og udgifter i fjerne havne kun i det danske nationalregnskabs eksport og import, hvis rederiet noterer det i sit regnskab i sit danske hovedkvarter. Hvis rederiets forretningsmodel tilsiger, at det danske rederi ikke integrerer et opkøbt udenlandsk rederi i sit regnskab, men nøjes med at notere, at man modtager udbytte fra det opkøbte rederi, vil aktiviteten ikke indgå i dansk eksport og import og dermed heller ikke påvirke BNP. Søtransport og fabriksløs industriproduktion minder også om hinanden ved at have begrænset betydning for beskæftigelsen i ejerlandet.

Med den synsvinkel er den fabriksløse bruttoværditilvækst sammenholdt med søtransportens bruttoværditilvækst i figur 6. Figuren viser, at industriens fabriksløse vareproduktion efterhånden fylder mere i den samlede bruttoværditilvækst (BVT) end søtransporten.

Figur 6 Fabriksløs produktion og søtransport som andel af samlet bruttoværditilvækst

Kilde: statistikbanken.dk/bbuhv og statistikbanken.dk/uhtp samt egen beregning, jf. bilag 1. Søtransport er fra ADAM-banken.

Den stærke stigning i den danske fabriksløse bruttoværditilvækst afspejler ikke en stærk tilgang af udenlandsk immateriel kapital. Stigningen er skabt af danske virksomheder, der med udgangspunkt i egen immateriel kapital har udvidet produktionen uden at involvere danske fabrik-

³ I amerikansk klassifikation svarer i) til 'traditional or integrated manufacturer', ii) til 'manufacturing service producer' og iii) til 'factoryless goods producer', jf. en 'recommendation' fra Economic Classification Policy Committee ECPC.

ker. Derimod har søtransporten været påvirket af pludselig tilgang af udenlandske skibe, fx det danske køb af det amerikanske Sea-Land rederi i december 1999. Eksporten af søtransport steg da også usædvanlig kraftigt i 2000, men søtransportens bruttoværditilvækst steg mere moderat, da brændstofforbrug mv. også vokser, når søtransporten vokser.

Sammenfattende har søtransport og fabriksløs industriproduktion haft vækstbidrag i samme størrelsesorden. Søtransport har bidraget både positivt og negativt. Den voksende fabriksløse produktion har givet positive vækstbidrag, men for begge aktiviteter gælder, at selv de største bidrag til bruttoværditilvækst og BNP ikke påvirker den danske beskæftigelse ret meget. Det afspejler, at den tilknyttede danske beskæftigelse i det danske hovedkvarter er forholdsvis lille og ikke varierer proportionalt med aktiviteten.

Fabriksløs produktion påvirker produktiviteten

Den fabriksløse vareproduktion står som nævnt for 15 pct. af industriens bruttoværditilvækst i 2017. Uden den fabriksløse værditilvækst ville timeproduktiviteten være steget tilsvarende svagere.

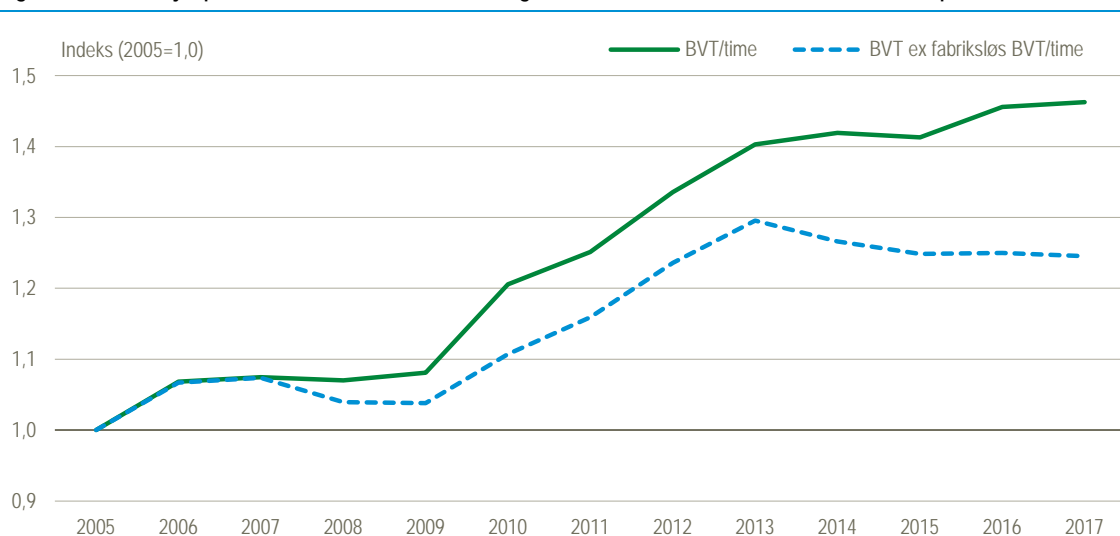
Effekten af at medregne den fabriksløse bruttoværditilvækst i dansk industris arbejdsproduktivitet fremgår af figur 7, som viser arbejdsproduktiviteten både med og uden fabriksløs bruttoværditilvækst. Arbejdsproduktiviteten er defineret som bruttoværditilvækst i faste priser pr. arbejdstime, og det er antaget, at den fabriksløse andel af bruttoværditilvæksten i faste priser svarer til andelen i løbende priser.

Figur 7 illustrerer, hvad den fabriksløse bruttoværditilvækst betyder for udviklingen i arbejdsproduktiviteten siden 2005. I 2005 var der næsten ikke forskel på de to timeproduktiviteter. I 2017 er timeproduktiviteten vokset knap 50 pct. inklusiv den fabriksløse bruttoværditilvækst og kun 25 pct. eksklusiv fabriksløs bruttoværditilvækst. Forskellen behøver ikke svare til den bagved liggende globaliserings effekt på produktiviteten. For i det samlede regnestykke indgår både, at globaliseringen kan have reduceret den traditionelle industriproduktion, og at de erstattede danske fabriksarbejdere kan have fået andet job.

Der virker dog oplagt, at den stærke udbygning af den fabriksløse produktion siden 2005 må have øget den målte danske produktivitet, for en del af udvidelsen har bestået i at øge den allerede eksisterende produktion på udenlandske fabrikker, uden at lukke danske fabrikker.

Sammenfattende får de danske hovedsæder, som styrer den fabriksløse produktion, en forholdsvis høj produktivitet, målt som bruttoværditilvækst pr. arbejdstime.

Figur 7 Arbejdsproduktivitet for industrien med og uden fabriksløst bruttoværditilvækst. 2010-priser

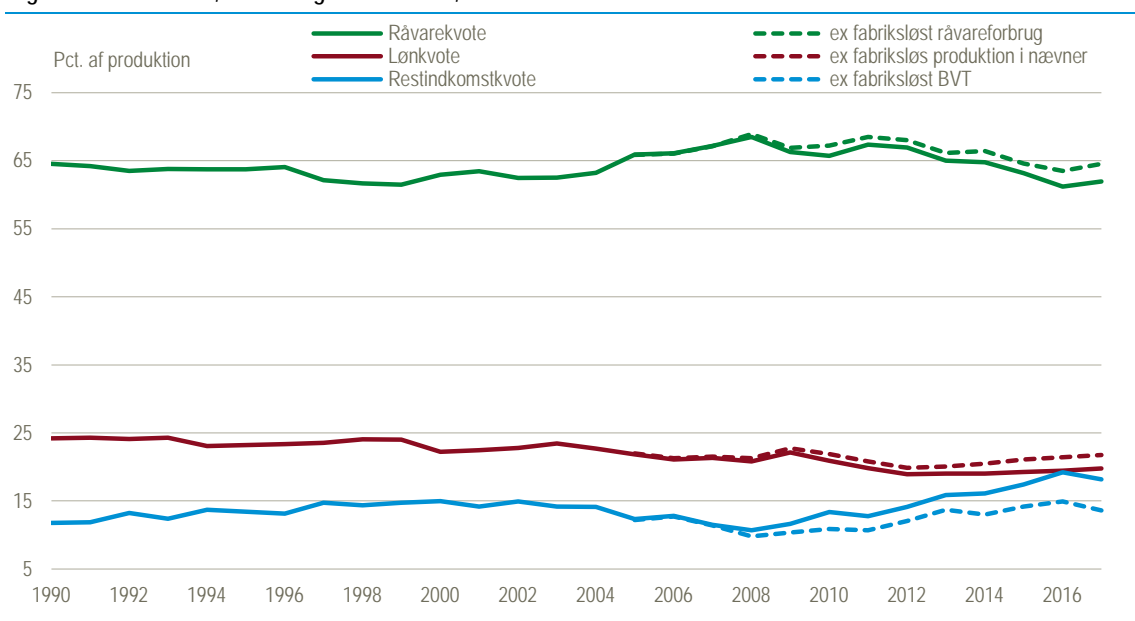
Kilde: statistikbanken.dk/bbuhv og statistikbanken.dk/uhtp samt egen beregning, jf. bilag 1.

Fabriksløs produktion har bidraget til at reducere lønkvoten

I de senere år er industriens restindkomst steget kraftigt, og det er blandt andet på grund af den øgede globalisering. Restindkomsten er den del af bruttoværditilvæksten, som tilfalder kapitalapparatet og dets ejer. Den stærke stigning i restindkomsten er kommet over de seneste 10 år, hvor den fabriksløse bruttoværditilvækst er ekspanderet. Den fabriksløse produktion er karakteriseret ved, at værditilvæksten er stor i forhold til lønsummen. Så restindkomstens andel af produktionen vokser, når den fabriksløse produktionsandel vokser, og samtidig falder lønnens andel.

Figur 8 angiver industriens lønsum, restindkomst og forbrug af råvarer som andel af industriens produktion. Produktionen svarer til summen af de tre (lønsom, restindkomst og råvarer) plus en lille afgiftspost⁴, som der her er set bort fra. Det fremgår, at restindkomsten indhenter lønsummen i 2016, og det er ikke set før. Industriens lønsum var ca. dobbelt så stor som restindkomsten i 1990, og det var også størrelsesforholdet i 1966, hvor den nuværende nationalregnskabsstatistik begynder.

Figur 8 Råvarer, lønsum og restindkomst, industri

Kilde: statistikbanken.dk/bbuhv og statistikbanken.dk/uhtp samt egen beregning, jf. bilag 1.

Hvis man opgør kvoterne uden at indregne den fabriksløse del af produktion, bruttoværditilvækst og råvareforbrug (de stiplede linjer i figur 8), får man en mere moderat opgang i restindkomstkvoten og et tilsvarende mindre fald i lønkvoten.⁵

Den fabriksløse værditilvækst og dens påvirkning af fx forholdet mellem løn- og restindkomst er en udfordring for statistikbrugerne. Det er derfor naturligt at supplere den nuværende branchepdeling af nationalregnskabsproduktionen med en vis opdeling efter forretningsmodel, jf. boks 1.

BNP eller BNI eller NNI?

Irsk økonomi oplevede et voldsomt hop i BNP i 2015, fordi nogle store udenlandske virksomheder lagde deres hovedkvarter i Irland. Som alternativ til bruttonationalproduktet (BNP) kan det i

⁴ Fx ejendomsskat og vægtafgift på industriens ejendomme og køretøjer minus subsidier til fx fleks- og skånejob.

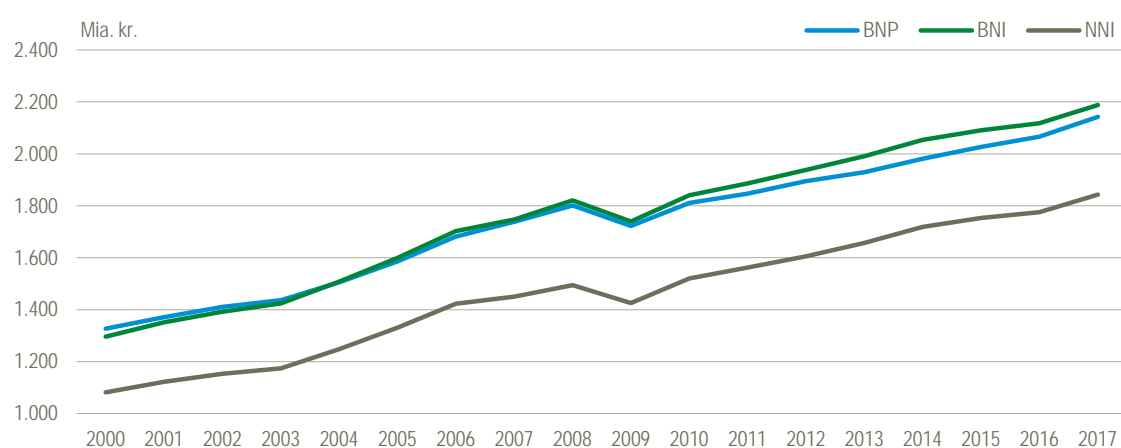
⁵ Ved korrektionen reduceres restindkomsten med hele den fabriksløse bruttoværditilvækst. Der er ikke korrigeret i lønsummen, men den fabriksløse produktion er fjernet fra lønkvotens nævner. Den fabriksløse produktion tages også ud af råvare- og restindkomstkvotens nævner. Det kan måske undre, at råvarekvoten stiger, når man fjerner den fabriksløse produktions råvareforbrug, men det betyder mere at fjerne den fabriksløse produktion fra råvarekvotens nævner. Råvarekvoten i den fabriksløse produktion er i 2017 kun 36 pct. mod over 60 pct. i hele industriproduktionen. Dermed fylder den fabriksløse råvareforbrug kun 5½ pct. af industriens råvareforbrug, mens den fabriksløse produktion fylder 9 pct. af industriens produktion.

en sådan situation være relevant at fokusere på bruttonationalindkomsten (BNI), som også opgøres af nationalregnskabet.

Det danske BNP omfatter den samlede danske værditilvækst inklusiv afgifter. BNI omfatter udover BNP nettoafkastet på danskernes udenlandske nettoaktiver plus lønnen til de, som bor i Danmark, men arbejder i fx Tyskland eller Sverige, minus lønnen til de, som bor i udlandet, mens de arbejder i Danmark. Nettonationalindkomsten (NNI) svarer til BNI minus de samlede afskrivninger på det danske kapitalapparat inklusiv den immaterielle kapital, der er registreret som hjemmehørende i Danmark.

Der er ikke voldsom forskel på dansk BNP og BNI, jf. figur 9. Dog er BNI i en årrække steget mere end BNP, fordi danskernes udenlandske nettoaktiver er steget. NNI er mindre end BNI, og forskellen udgøres af afskrivningerne. Forskellen på stigningstakten i BNP og i de to nationalindkomster er i alle viste år under 1,5 pct. point.

Figur 9 BNP, BNI og NNI

Kilde: statistikbanken.dk/nan2

Eftersom afkastet på udenlandsk ejede aktiver fragår i opgørelsen af BNI, vil et lands BNI være mere stabilt end dets BNP, hvis store udenlandske virksomheder skulle flytte deres hovedsæde og dermed også deres immaterielle kapital ind i landet, som det skete for Irland i 2015. For selvom tilflytningen øger modtagerlandets fabriksløse bruttoværditilvækst og samlede BNP, vil påvirkningen af BNI være mindre, fordi de udenlandske ejere får overført udbyttet af deres investering, uanset hvor deres hovedsæde og immaterielle kapital befinder sig.⁶

Hvis en virksomheds udenlandske ejer har dominerende indflydelse⁷, vil nationalregnskabet ikke bare reducere BNI med den udenlandske ejers andel af det udloddede udbytte, men med den udenlandske ejers andel af det samlede nettooverskud efter skat. Dermed vil man stadig mangle at fjerne den udenlandske ejers andel af effekten på afskrivningerne. Immateriel kapital er karakteriseret ved en høj afskrivningsrate, så en stor tilgang af udenlandsk immateriel kapital øger afskrivningerne betydeligt. Det taler for, at NNI, der svarer til BNI minus afskrivninger, vil være mere robust end BNI ved en pludselig tilstrømning af udenlandske hovedsæder.

Irlands BNP voksede i 2015 med 26 pct. i faste og 35 pct. i løbende priser. Den samtidige vækst i overførslen af nettooverskud og udbytte til udlandet modererede gennemslaget på BNI, der steg med 25 pct. i løbende priser i 2015. Det er mindre end BNP's stigning på 35 pct., men stadig en stor stigning. Det irske NNI steg mere moderat med godt 10 pct. i 2015. De godt 10 pct. er mere retvisende for aktivitetsudviklingen i irernes egen del af økonomien end BNP-stigningen på 35 pct.

⁶ Hvis en irsk ejet virksomhed køber immateriel kapital i udlandet, forøges både irsk BNP og BNI med det fulde afkast. Tilflytningen af udenlandske hovedsæder i 2015 afspejlede imidlertid ikke, at ejerskabet overgik til irske resider, og BNI voksede som beskrevet mindre end BNP.

⁷ Investor besidder mindst 10 pct. af aktiekapitalen eller stemmerne i en virksomhed.

I forhold til dansk økonomi er muligheden for at flytte rundt på immateriel kapital og den tilknyttede værditilvækst mest en principiel problemstilling, for hverken til- eller fraflytning af udenlandske hovedsæder har haft et omfang, der minder om Irland i 2015.⁸

Litteratur

Central Statistical Office Ireland, 2017, National Income and Expenditure Annual Results, statistical release 14 July 2017
https://pdf.cso.ie/www/pdf/20170810083332_National_Income_and_Expenditure_Annual_Results_2016_full.pdf

Danmarks Statistik, 2016, Stor stigning i danske fremstillingsvirksomheders salg af varer i udlandet, DSTAnalyse 2016:16.

Danmarks Statistik, 2017, Hvor stor er dansk eksport og hvem er vores samhandelspartnere?, DSTAnalyse 2017:21.

Danmarks Statistik, 2018, Overskuddet på betalingsbalancen skyldes i højere grad varehandel, der ikke krydser grænsen, DST's Bag Tallene, 28./2. 2018.

Economic Classification Policy Committee (ECPC) Recommendation for Classification of Outsourcing in North American Industry Classification System, Revisions for 2012
https://www.census.gov/eos/www/naics/fr2010/ECPC_Recommendation_for_Classification_of_Outourcing.pdf

Stabel-Weber S. og J. Verrinder, 2016, Globalisation at work in statistics – Questions arising from the 'Irish case', EURONA 2/2016.

⁸ Det eneste, som i princippet men ikke i omfanget minder om det irske BNP-problem, er en patent-relateret volatilitet i første kvartal 2017, hvor der ligger en større enkeltstående betaling fra udlandet for brug af et danskejet patent. Patentindtægter er tjenesteeksport, og koncentrationen af BNP-effekten i et enkelt kvartal afspejler, at det først senere bliver afklaret, hvilken tidsperiode betalingen ender med at dække.

Bilag. Opgørelse af fabriksløs produktion, BVT og råvareforbrug

De danske virksomheders fabriksløse vareproduktion svarer til udenlandsk forarbejdede varer solgt i udlandet plus udenlandsk forarbejdede varer solgt i Danmark. I alt to poster, hvoraf den sidste og mindste ikke er omtalt i teksten. Med statistikbankbetegnelser:

Fabriksløs vareproduktion = Varer solgt i udlandet i forbindelse med forarbejdning i udlandet + |Øvrige korrektioner, varer der krydser grænsen i forbindelse med forarbejdning i udlandet, løbende udgifter|

Det tilhørende fabriksløse råvareforbrug svarer til varer købt i udlandet med henblik på udenlandsk forarbejdning plus udenlandsk lønarbejde plus danske varer sendt til udenlandsk forarbejdning. I alt tre poster, hvoraf den sidste og mindste ikke er omtalt i teksten. Med statistikbankbetegnelser:

Fabriksløst råvareforbrug = Varer købt i udlandet i forbindelse med forarbejdning i udlandet + Forarbejdningstjenester, import + |Øvrige korrektioner, varer der krydser grænsen i forbindelse med forarbejdning i udlandet, løbende indtægter|

For en ordens skyld tilføjes, at det fabriksløse råvareforbrug også omfatter en del af de danske virksomheders eget råvareforbrug. Dette råvareforbrug er imidlertid ikke beskrevet i den udenrigsøkonomiske statistik og indgår ikke i de her opstillede tal, som dermed kan undervurdere det fabriksløse råvareforbrug og overvurdere det fabriksløse BVT. Hvis en dansk virksomhed fx både har fabrik i Danmark og udlandet, bør en del af virksomhedens marketingsudgifter regnes som råvareforbrug i den produktion, som forarbejdes i udlandet. Der er mange eksempler på den slags skønnede opdelinger i nationalregnskabet.

Fabriksløst BVT er fabriksløs vareproduktion minus fabriksløst vareforbrug.

Note: I ovenstående ligninger anvendes statistikbankens betegnelser. Posterne på ligningernes højre side er fra statistikbanktabel BBUHV (Overgangstabel mellem udenrigshandel og betalingsbalance) bortset fra forarbejdningstjenester (lønarbejde), som er fra statistikbanktabel UHTP (Tjenestebalance, im- og eksport og poster).

Lodrette streger | omkring "Øvrige korrektioner" angiver, at posten er negativ i overgangstabellen BBUHV, men vi bruger her den numeriske værdi. De anførte ligninger er baseret på Danmarks Statistik (2016).